

Sarral i el món. (*)

Els nostres avantpassats, artesans a la Prehistòria.

La història de les troballes prehistòriques que s'han fet al terme de Sarral amb els esdeveniments mil·lenaris que contenen, i la història de les recerques ens han fet veure els lligams que s'esdevenen entre les persones, les comunitats, els homes i les dones de molt diversos espais geogràfics. Davant del repte que presentava durant el Paleolític la disponibilitat de cacera, seguint els animals que corrien per la zona i la necessitat de trobar alimentació per a la prole i aconseguir-ho amb els pocs mitjans disponibles, els homes i les dones maldaven per fabricar i utilitzar els estris que ho fessin possible.

Tenint ben present que les matèries amb les que es podien recolzar per a la fabricació eren escassos i limitats, les arts s'havien d'aplicar amb destresa a la talla de la pedra, a la fusta, os i poca cosa més.

La tradició de l'ensenyament i aprenentatge eren bàsics per a la seva pervivència, vegis supervivència. .

Per damunt de tota la història de la humanitat, hi ha un material de pedra específic que sobresurt per la llarga pervivència de centenars de milers d'anys, es la matèria silícia, la pedra de sílex, i els seus derivats. El sílex es un mineral de quars, barreja de sílex microcristal·lí anhídrid i sílex hidratat, no cristal·litzat, òpal, que es forma normalment al voltant de petits nuclis fòssils de matèria orgànica, com esponges, closques de radiolaris o per descomposició termal de silicats i roques formant nòduls i ronyons arrodonits.

Encara que també té algunes altres maneres de ser present a la natura, aquesta descripció s'escau al terme de Sarral ja que sabem del cert que la muntanya del Cogulló de conglomerat, s'ha format en un fons marí i per definició la seva composició conserva traces de esponges i radiolaris. Alguns nòduls de sílex conserven petites empremtes de cargols de mar i molt sovint aquestes traces ens poden ajudar a descobrir la seva procedència.

La pedra de sílex es presenta amb una gran varietat de coloracions, negres, caramels, gris, blancs, vermells, jaspi amb hematites.

Cal tenir en conte que el sílex és més dur que l'acer, el nº 7 dins la escala de duresa de MOHS només superat per el topazi, el corindó i el diamant. Tot i la seva duresa es un material que permet la talla per esberlament, fent estelles, i que podem comparar amb el vidre, com podem veure actualment als Estats Units en que els descendents de les nacions indígenes de l'Oest elaboren com a "souvenirs" puntes de fletxa fabricades en culs d'ampolla de cava o similars.

(*) Sarral . Conca de Barberà .Catalunya

De la talla del sílex es relativament fàcil extreure'n les estelles que s'anomenen ascles o làmines, depenent de la llargària.

Aquesta seria la descripció planera, estàndard, per entendre'ns, a Sarral, que té en les roques del conglomerat del Cogulló un bon reservori d'aquesta matèria primera i on podem trobar sílex ben variats en la composició i la duresa, i la vegada en la talla, amb la aplicació de diferents tècniques que es van succeint al llarg de milers d'anys.

Durant desenes de milers d'anys la humanitat va utilitzar aquesta pedra tant dura i a la vegada amb unes condicions de talla favorables, motiu pel qual, a ben segur que junt amb les condicions del territori, es poden trobar tants jaciments a Sarral i els seus voltants.

L'estudi del material de pedra i del sílex en particular ha estat un repte des del començament del estudi de la Prehistòria i la Evolució humana. Tant es així que dotzenes de llibres s'han publicat intentant explicar la gènesi de la nostra vida i els seus ancestres només amb la explicació de la talla dels sílex i el seu desenvolupament.

No cal dir, que avui en dia l'estudi de la Prehistòria es nodreix de molts altres elements que han enriquit, diversificat i traslladat la recerca a laboratoris molt primmirats a on s'analitzen tota mena de materials que prèviament s'han recollit en excavacions i en la recerca sistemàtica, com podem veure en exemples ben propers.

Tot i així, el sílex i la pedra, conserven tot el seu misteri. Han sobreviscut a glaciacions, climes temperats, canvis enormes en la geomorfologia dels paisatges, han estat transportats per les riuades i han arribat a nosaltres com a eines utilitzades de fa milers d'anys per els nostres avantpassats. Eines fetes de materials seleccionats, apropiats, transportats, treballats i usats pels nostres predecessors.

A les terrasses del Riu Anguera hi ha les peces tallades més antigues, del Paleolític Inferior, i entre elles els palets de riu tallats de la manera més simple per aconseguir cantells amb arestes vives per escorxar els cossos dels animals que procuraven per la subsistència del grup familiar, com el que podem veure a la Figura 1.

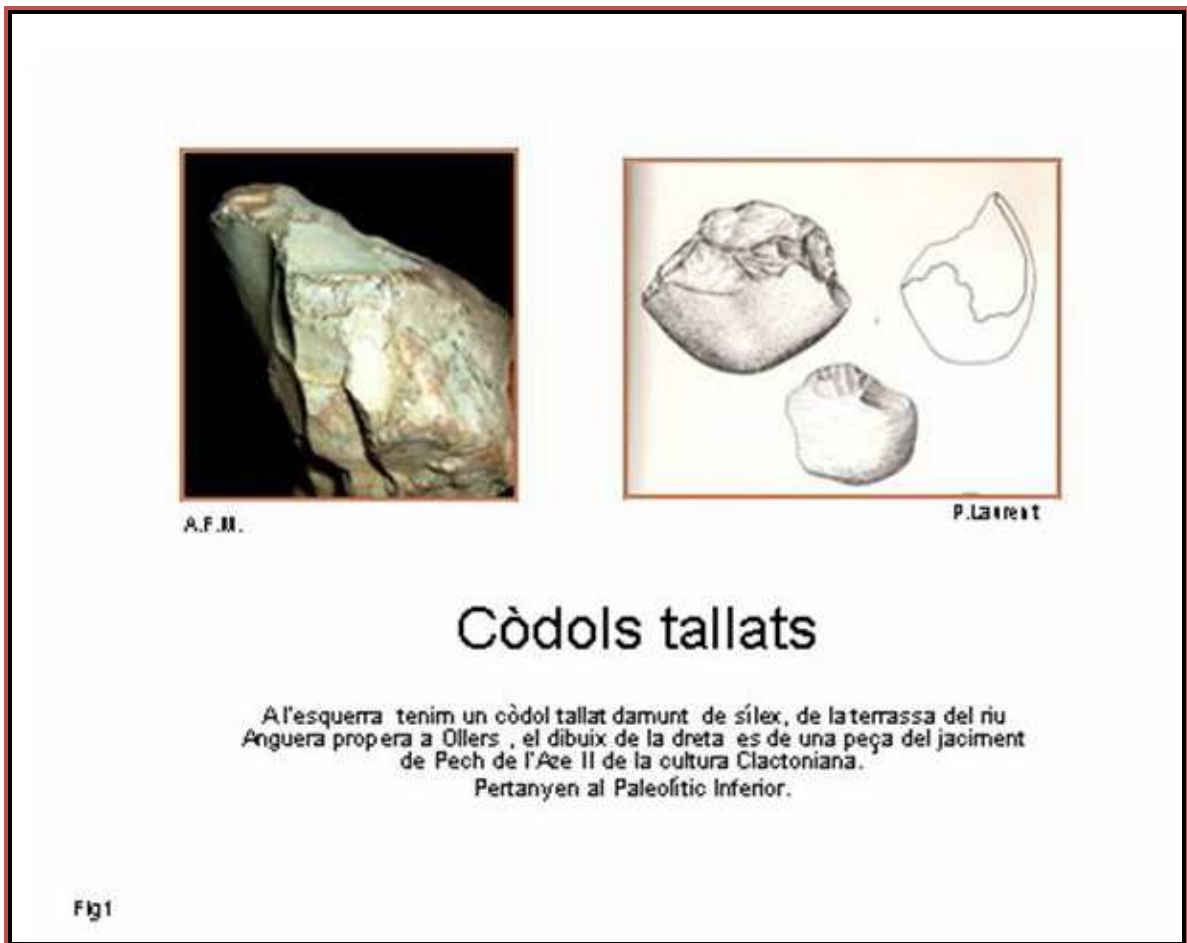

FIG 1

Entre els molts estudis dedicats a la talla del sílex, en destaquen alguns de ben interessants i com a exemple tenim el de l'antropòleg americà T. Wynn que associà el procés de estructuració de talla de pedra ja més complexa, amb la evolució del llenguatge en els humans moderns.

El procés que esmenta es el de la talla de nòduls per a la elaboració del bifacial en forma de punta d'ametlla.

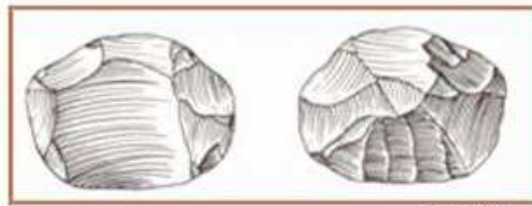
El perfeccionament del sistema arribaria més tard amb el mètode anomenat Levallois, que va ser identificat per primera vegada al poble de Levallois proper a Paris.

Aquesta talla té com a tret principal, la manera ordenada i geomètrica per aconseguir uns productes predeterminats tenint en compte el volum i les dimensions, és com si diguéssim la primera idea de fabricació en sèrie. Cal tenir doncs una idea prèvia del tipus de material a aconseguir, i aquest fet, segons diu Wynn amb bon criteri, necessita de una construcció mental per donar la ordre convenient a les mans de l'artesà i a la vegada a la explicació del gest al parlar-ne amb els aprenents.

A Sarral hem pogut localitzar sílex tallats d'aquesta manera a la Font dels Aubis i a les terrasses properes al Pas de Barberà, que podem veure a les figures 2 i 3.

A.F.M.

P.Latreil

Nucli de talla Levallois.

A l'esquerra tenim una peça de la Font dels Aubis de Sarrau, el dibuix de la dreta es de una peça del jaciment de Montguillain.França.

La tècnica de talla Levallois es pròpia dels Neandertals.

L'assentament de Aubis tindria una cronologia aproximada de uns 80.000 anys abans del present.

FIG2

P.Latreil

A.F.M.

Punta Levallois

A la imatge de la esquerra podem veure un exemplar del jaciment de Cagny al Somme de França , a la dreta la punta Levallois del Pas de Barberà.

Les podem trobar en jaciments del Paleolític Mitjà, amb una cronologia variable des de mitjans de l'interglaciari del Riß Würm. 115.000 anys B.P. a la fase final del període.

Sempre associada a l'especie Neandertal

Fig 3

FIG 3

El tipus de talla esmentat, el Levallois, i en general tota la cultura que se'n diu Mosteriana conviu amb els Neandertals.

Totes aquestes peces varen ser tallades per les mans dels Neandertals, dels que podem reconèixer la seva presència, per les troballes que s'hi ha fet, als marges dels rius Vallverd i Anguera al terme de Sarral.

A Catalunya i tenim diversos jaciments importants i propers, com el de l'Abric Romani a Capellades, les terrasses del Riudebitlles al Penedès o el jaciment de la Bòvila Sugranyes de Reus.

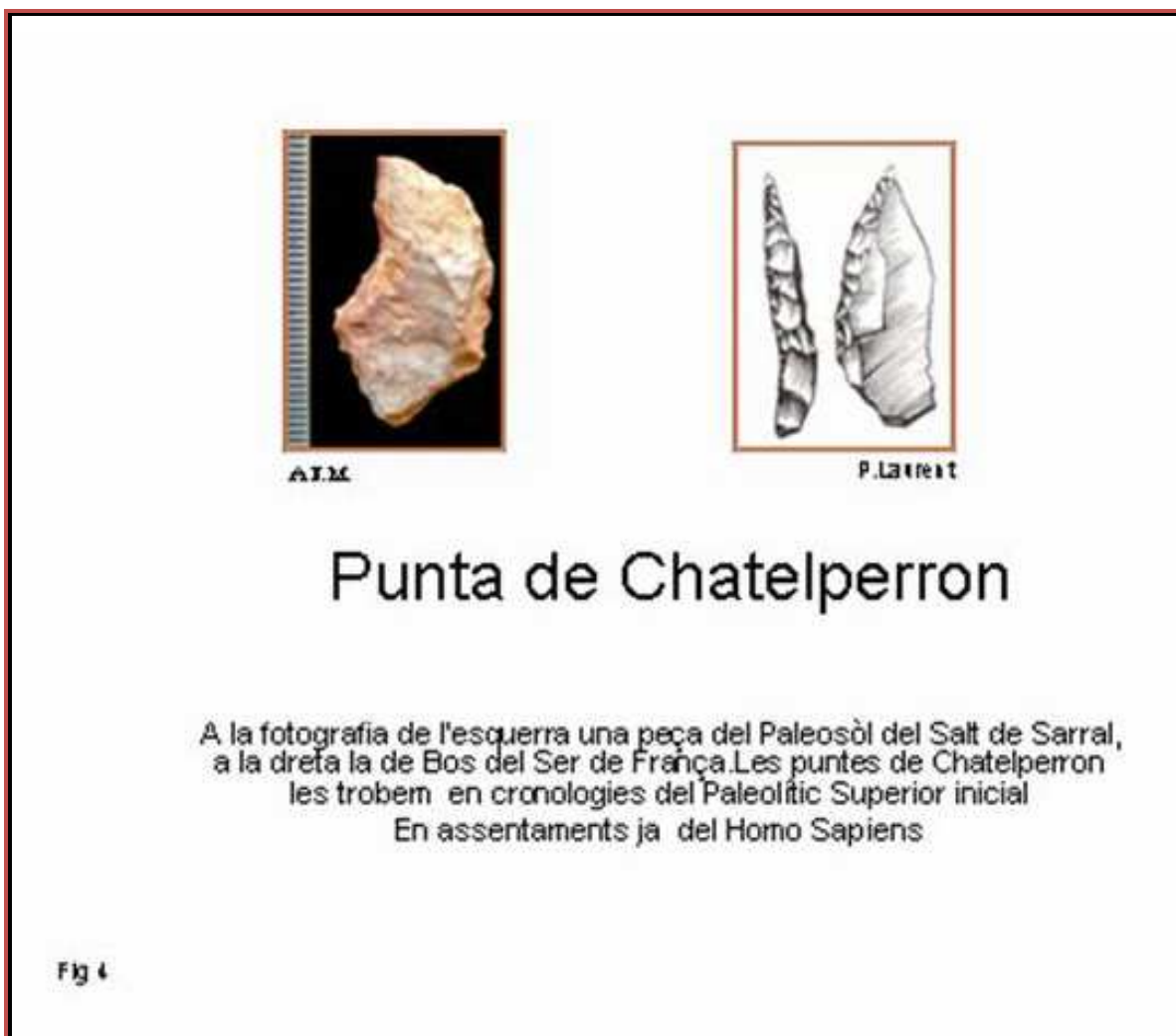

FIG4

Tanmateix i amb la mateixa variabilitat de jaciments i assentaments que tenim a Sarral també ací com a altres llocs de Euràsia i del món, hem pogut veure com amb els canvis dels grups humans, de la manera de viure també es mostren amb el tipus de sílex utilitzat i el tipus de útil que es vol aconseguir.

Per exemple, amb la colonització del Homo Sapiens es pot veure una selecció més acurada en general de sílex més fins i més compactes, com els vermells jaspis.

Aquesta distinció també es troba amb el producte final, com per exemple la

utilització a Font Voltada del sílex negre per a un tipus de Gratador.

Una més gran versatilitat amb els útils acabats, la generalització de l'arc i la fletxa, diferents tipus de projectils per la cacera, útils de sílex exclusivament per treballar os, acoblaments per ser manegats a la fusta, micròlits com a petites dents per eines compostes formen part del taller del Sapiens.

A les figures nº 4 i 5 podem apreciar dos dels tipus més corrents de puntes de projectil i que corresponen a dos moments de la Prehistòria ben representats a Sarrià.

FIG 5

La punta del tipus Chatelperron del Salt forma part de un conjunt de eines dels primers Sapiens que varen recórrer aquestes contrades, doncs en aquesta partida del territori s'hi troba un assentament.

La punta de la Gravette de Font Voltada pertany a les comunitats que varen viure els canvis del final de la última glaciació quan ja es retirava el gel que va envair les planures de centre de Euràsia.

Els estris que ens han arribat de diferents jaciments i de cronologies diverses ens han fet veure que podem distingir artesans més o menys curosos amb la feina, mes o menys hàbils a l'hora d'aconseguir el model.

La Prehistòria de la veïna França ha estudiat les pintures rupestres de les coves, els animals representats, i molts detalls de la vida quotidiana.

Tanmateix es va estudiar en un jaciment del Paleolític Superior les traces dels útils localitzats a la excavació i que podien haver estat treballats per infants en tasques d'aprenentatge.

Ací no hem arribat a tant, però hem pogut reconèixer la destresa en jaciments com Font Voltada que destaca per tenir un mestratge molt bó, al nivell de grans jaciments del territori de la actual França i en podem veure alguns exemples en les figures nº6 i nº7 .

FIG 6

FIG 7

Els Gratadors són el grup de eines de les que perduren més durant tota la Prehistòria .

A Sarral en tenim des de cronologies del Paleolític Mitjà , del Aurinyacià i del Paleolític Superior, tant al Pas de Barberà com a la Font Voltada.

El treball de desgredar les pells dels animals caçats era una de les feines més importants , ja que en depenia la elaboració dels seus atuells personals i en aquest cas els Gratadors s'utilitzaven per gratar i raspar l'interior de les pells per deixar-ho ben net,.

En aquest procés també s'utilitzaven terres minerals .

A la figura n°8 hi ha un Gratador del Pas de Barberà, la tipologia del qual es molt corrent en assentaments del Paleolític Superior.

El Pas de Barberà i rodalies són un lloc emblemàtic per les diferents cultures que hi podem trobar, per servir-se efectivament del pas del riu per el lloc que avui passa el camí de Sarral a Barberà de la Conca i que fa milers d'anys que existeix.

FIG.8

A mida que el pas del temps ens apropa al Neolític anem veient canvis importants , canvis que es veuen amb la mida dels materials manufacturats. S'accentua el microlitisme, s'empetiteixen, i s'arriben a fabricar útils de menys de 1 centímetre, acompanyats evidentment de molts altres de mida gran. En realitat la realització de eines compostes va guanyant protagonisme, tant per a fer ganivets, com barrines , gratadors, burins o rascadores. Es tracta de petites dents que formen part de mànecs de fusta o de os, com el de un jaciment del Penedès que va arribar al Museu de Vilafranca del Penedès amb molt bon estat de conservació. A Sarrià en tenim un exemple amb els petits micròlits de formes geomètriques dels sílex que formaven part de les primeres falç de segar, en el Neolític, amb una aplicació ben concreta que ens demostra la dedicació a la agricultura com el cas de la figura nº9 del Assentament de els Cortals.

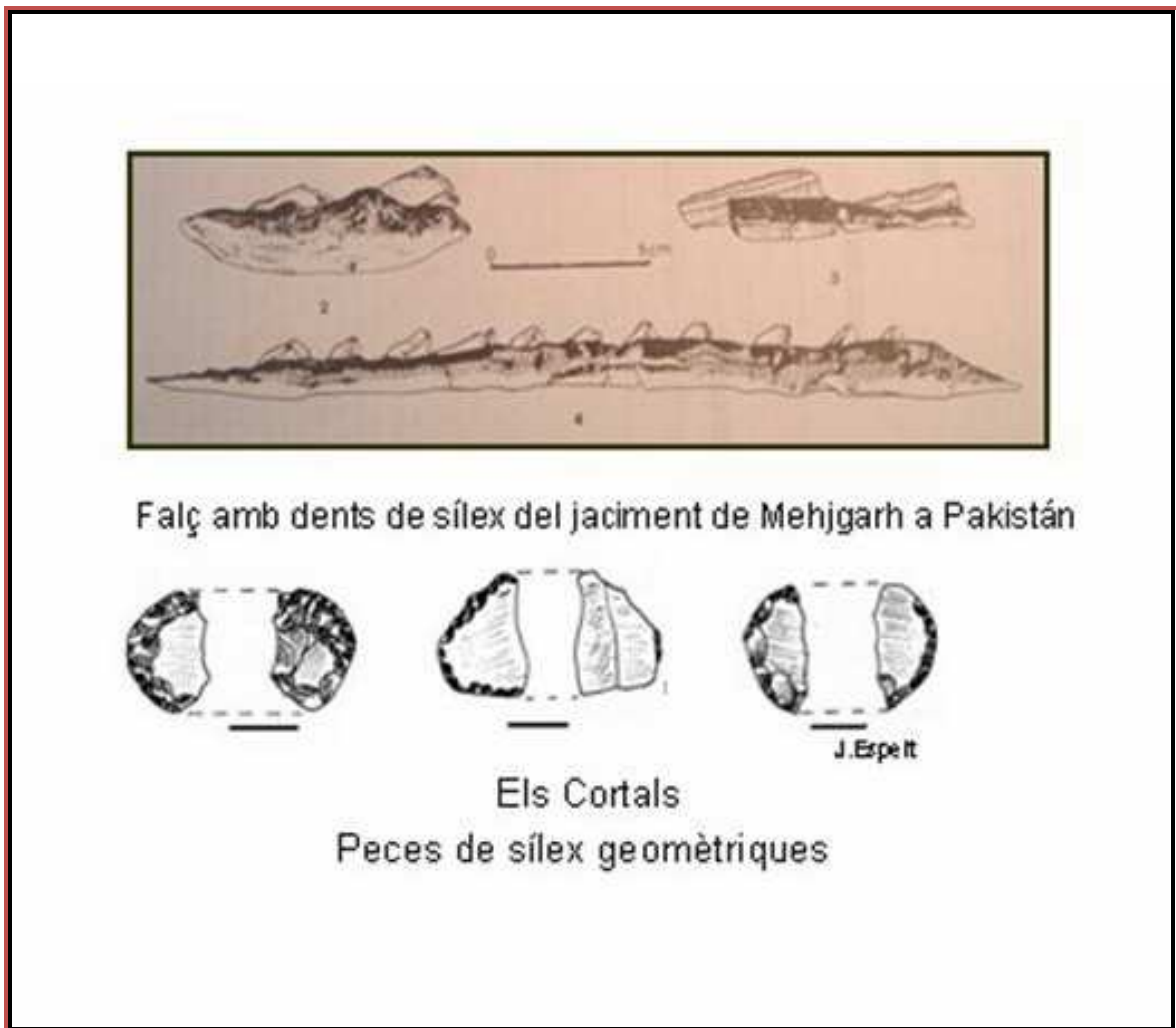

FIG 9

Una dada també interessant es la que ens dona Cortals amb la talla i utilització de sílex de fora del territori proper a Sarral.

No en tenien prou amb el variat que podem trobar per Sarral i rodalies?.

Algun aspecte tècnic o cultural que caldria investigar fa que en el poblat de Cortals es treballin sílex per fer geomètrics amb matèries primeres de fora del territori més proper.

Aquest fet fa intuir una xarxa de comerç mes o menys organitzada.

A vegades els productes model, acabats, no s'han utilitzat per tasques domèstiques o de cacera i tot sembla indicar que ja d'antic alguns eren bens de prestigi, o sigui productes de luxe , personals, com pot ésser avui en dia un bon rellotge o una joia. Durant el Neolític veiem que s'accentua el comerç de matèries primeres.

A Sarral també podem veure a la fi de aquesta etapa un interès per a determinats tipus de sílex, que seran la base per a la elaboració de les puntes foliàcies o puntes de fletxa.

Encara que bàsicament eren per a la cacera, sovint tenen en comú haver estat tallades en petits nòduls de sílex vermell ,sílex brillant amb coloracions blavoses i translúcid , cercant paràmetres mes propers a la bellesa que a la seva utilitat.

Algunes de aquestes peces mai varen ser utilitzades com a projectils, ja que per el seu pes o aerodinàmica difícilment haurien servit per aquesta tasca.

Son peces doncs de intercanvi i de prestigi, amb valor cultural , individual propi i que servrien com a moneda de canvi.

Podem veure en la figura nº 9 una del terme de Sarral i una de la vall del Draa del Nord d'Àfrica, en que s'hi fem abstracció de la coloració i ens fixem en la geometria i veure'm un paral·lelisme quasi total.

FIG 10

De la talla lítica i els processos que s'han fet servir durant milers d'anys, s'han escrit molt, i es pot escriure i investigar encara molt més.

Pensem que es un fet gestual, es un art, que ha involucrat a moltes cultures i formes de vida al llarg de mil·lennis.

Els canvis en el medi, portaven associats els canvis en tecnologia, en la resposta als reptes que es produïen. Per necessitat també, per assegurar el procés de supervivència amb l'aprenentatge, el llegat i la innovació.

Amb la incorporació de noves tècniques d'examen amb microscopi s'han pogut trobar restes del màstic que s'utilitzava per enganxar la pedra a la fusta, els rastres de us que determinen el tipus de material que va ser treballat i ocasionalment empremtes de sang.

Treballs ben recents al Nord d'Àfrica, prop del Nil, han pogut reconstruir una part important del procés de talla en assentaments a l'aire lliure i donar una explicació ben real dels mètodes artesans, obrint noves expectatives científiques que podrien ser utilitzades en una part dels assentaments de Catalunya i en concret de Sarral.

La pròpia complexitat de les comunitats se'ns escapa perquè encara no som prou capaços de llegir tota la informació.

Talment però a Sarral, la diversitat de jaciments i assentaments de diferents èpoques, ens dona la oportunitat de conèixer i investigar en el futur el modus de vida i la canviant adaptació de l'home en aquest espai.

Curiosament i en dades més modernes un poble, el de Sarral, que ha deixat empremta amb la talla i el modelat de una altra pedra, l'alabastre.

C) Pierre Laurent per els dibuixos.

Bibliografia :

BORDES, F: Typologie du Paléolithique ancien et moyen, Delmas, Publications de l'Institut de Préhistoire de l'Université de Bordeaux, Mémoire n° 1 (1961), réédition CNRS Leçons sur le Paléolithique, . (1984) CNRS, 3 vol

GARCIA C.,S: La industria lítica del nivel Asup del Molí del Salt (Vimbodí, Tarragona) y su contextualización en el Paleolítico Superior final de la vertiente mediterránea de la Península Ibérica. Trabajos de Prehistoria, (2007) Vol 64, No 2
DEMARS P, LAURENT P.: Types d'outils Lithiques du Paleolithique Superieur en Europe
Presses du CNRS.1992., Paris

H. L. DIBBLE, S. P. MC PEHRON: Prospections sur les plateaux désertiques du desert libyque égyptien (Abydos, Moyenne Egypte). Quelques exemples de technologies lithiques L'Anthropologie .2009.1.341-355. (L. Chiotti, D. I. Olszewski, and U. A. Schurmans) [pdf]

LAPLACE, G. La typologie analytique et structurale : base rationnelle d'étude des industries lithiques et osseuses, in: Banques de données archéologiques, Colloques nationaux du CNRS, . (1972) - pp. 92-143.

FREIXAS ,A. MIR A., El jaciment Paleolític de La Noguera a St. Quintí de Mediona ,a Cypsela n°6 ,1987,Girona.

FREIXAS .A “ L'assentament paleolític de la Font de Cargol”. Miscel.lània Penedesenca Vol : 22, . 1.997 Vilafranca del Penedès.

MERINO J.M. Tipología lítica. Munibe, XXI, I-II-III, San Sebastián, (1969)- 325pp.

MIR .A FREIXAS,A La Font Voltada, un yacimiento de finales del Paleolitico Superior en Montbrió de la Marca (La Conca de Barberá) . Tarragona. Cypsela X, 1993.GIRONA

VILASECA, S. : Reus y su entorno en la Prehistoria, 1973 Reus.

WYNN, T.). Piaget, stone tools and the evolution of human intelligence. World Archaeology 1.985.17, 32–42.

ESPAI : CENTRE DE INTERPRETACIÓ DE LA PREHISTÒRIA DE SARRAL
C/HOSPITAL N°8 –SARRAL –CONCA DE BARBERÀ.

A INTERNET:

[Paleo.Flint Pàgina](http://www.tonisilex.cat/flint1.html)<http://www.tonisilex.cat/flint1.html>

Principles of Líthic Technology

http://id-archserve.ucsb.edu/Anth3/Courseware/LithicTech/1_Contents.html

Paleo.Flint [Fitxes](http://www.tonisilex.cat/fi.html)<http://www.tonisilex.cat/fi.html>

STONE AGE REFERENCE COLLECTION : [STONE AGE REFERENCE COLLECTION](#)

Antoni Freixas Massana (c) –Febrer del 2.010 –Riudebitlles -Alt Penedès.

EDICIÓ FORMAT PDF : JUNY DEL 2.016